

ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА БАТЬКІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Педагогічна культура - органічна складова культури суспільства, характеризує соціально-історичні особливості організації педагогічних відносин та діяльності спільноти [1,224]. Педагогічна культура - це компонент загальної культури людини, в якому відображається накопичений попередніми поколіннями досвід виховання дітей у сім'ї. Педагогічна культура батьків є основою виховної діяльності батьків. Від рівня педагогічної культури батьків залежить успішність і результативність домашнього виховання дітей. Успішна реалізація виховного потенціалу сім'ї, спрямованого на формування повноцінного громадянина суспільства, який у майбутньому зможе створити повноцінну сім'ю, значною мірою залежить від її типу та рівня матеріального забезпечення, культури сімейних стосунків, педагогічної культури батьків, характеру батьківського контролю та рівня поінформованості про життя дитини поза межами родини, особливостей взаємодії з освітньо-виховними закладами [3,207].

У своїй праці «Батьківська педагогіка», В.О.Сухомлинський звертає свою увагу на таке явище, як морально-психологічна зрілість батьків до народження та виховання дітей. На його думку подружжя має бути фізично та морально підготовлене [5]. В.О. Сухомлинський вважав, що процес формування педагогічної культури батьків довготривалий, тому доцільним було ввести у зміст загальноосвітньої школи необхідний мінімум педагогічних знань, виховувати майбутніх батьків та морально готувати їх до великої відповідальної батьківської місії. Помилки та недоліки у вихованні, на думку Василя Олександровича, відбуваються через низьку педагогічну культуру батьків. Для вирішення цієї проблеми на базі Павлівської школи було створено батьківський університет, де була чітка систему педагогічної освіти і пропаганди педагогічних знань серед населення, батьків і навіть старшокласників. В.О. Сухомлинський акцентував свою увагу на тісну співпрацю школи та родини. "Без сім'ї ми - я маю на увазі свою школу - були б безсилі, - писав В.

Сухомлинський. - Десятиліття пішли у нас на те, щоб дати батькам азбуку педагогічної культури. Сьогоднішні батьки - це наші колишні учні; ми готували їх до батьківської місії, ще коли вони сиділи за партою - це дуже важливо! Безмежна повага та довіра школі - ось що найголовніше для колективу наших батьків. Для сім'ї в питаннях етичної культури, освіти, виховання немає авторитету вищого, ніж школа. Нам вдалося досягти того, що в сім'ї панує культ книги та читання. І зараз добра половина наших зусиль щодо виховання підлітків та юнацтва спрямована на те, щоб підготувати їх гарними батьками і матерями. Можливо, це видається комусь дивним, можливо, ми помиляємось, але головне, провідне в нашій роботі з "професійної орієнтації" - це виховання майбутніх батьків-вихователів уже за шкільною партою...[4,11]"

На думку В. Сухомлинського, школа повинна домогтися того, щоб батьки бачили в своїх дітях себе, розуміли суть розвитку дитини. А для цього їх треба озброювати знаннями важливих закономірностей педагогіки, вікової психології, фізіології. Організовуючи навчання батьків, необхідно враховувати рівень їх підготовки до сприймання головних теоретичних положень методики виховання дітей у сім'ї. Турбота школи про виховання дітей у сім'ї реалізується через педагогічну освіту батьків, залучення їх до виховної роботи з учнями. Передусім педагоги мають змогу впливати на батьків через їхніх дітей, які навчаються в школі, що є, за словами А. Макаренка, найдоступнішим способом зв'язку школи і сім'ї. Його цінність не лише в тому, що він оперативний, а й у тому, що учень, який засвоїв певні вимоги вчителя, доводить їх до відома батьків, переконує в необхідності їх дотримуватися. Спеціальну виховну роботу проводять із сім'ями, які допускають відхилення у вихованні дітей. Роботу з педагогічно неспроможними сім'ями спрямовують передусім на підвищення їх психолого-педагогічного рівня. З цією метою їх залучають до загальної системи педагогічного всеобучу, влаштовують консультації з окремих питань виховання дітей у сім'ї.

З педагогічно пасивними сім'ями працюють переважно індивідуально, домагаючись розуміння батьками хибності своєї поведінки, пробудження

почуття відповідальності за виховання дітей, усвідомлення потреби перебудувати систему стосунків у сім'ї, своєї вини, помилок, бажання докорінно змінити сімейний уклад. У роботі з антипедагогічними сім'ями спираються на те, що вони також хочуть бачити власних дітей чесними, культурними, здоровими, щасливими. З ними обговорюють упущення у вихованні дітей, накреслюють шляхи їх усунення, зміни сімейних стосунків. З батьками цієї групи працювати важко, і не слід сподіватися на швидкі наслідки, але важливо посіяти в них сумніви у своїй поведінці, змусити замислитися над нею [2].

Також існує велике розмаїття форм роботи з батьками в освітніх закладах, такі як: ознайомлення батьків з різноманітною педагогічною літературою провідних педагогів; індивідуальна робота з членами сім'ї, лекції, бесіди, відвідування батьків вдома; батьківські збори; робота з батьківським активом. Ще одною формою роботи з батьками є участь у різноманітних шкільних конкурсах, виставках, тематичних вечорах та відкритих уроках.

Причинами низького рівня готовності молоді до створення сім'ї є: відсутність цілеспрямованої, поетапної, організованої системи виховання майбутніх батьків в державі, їх підготовки до виконання соціальних ролей чоловіка і дружини, батька і матері; негативний досвід і негативний приклад ставлення до дітей, їхніх потреб у батьківській родині; нерозуміння сутності гуманних взаємин, відсутність умов для підвищення загальнокультурного і педагогічного рівня батьків; відсутність забезпеченої мотивації до такої діяльності (нерозуміння того, для чого їм це потрібно), низький рівень педагогічної культури родини.

Сьогодні особливо важливим є завдання духовного відродження сім'ї, основа якого – оволодіння її членами нормами суспільної моралі, етики, поведінки та культури взаємовідносин, ставлення до громадських обов'язків, підготовки дітей до соціального, суспільного життя, до праці. З огляду на це, одним із важливих напрямків роботи соціального педагога з сім'ями має стати підвищення рівня готовності до створення сім'ї, до виконання виховної функції, передусім, молодих батьків. Перспективи вирішення сучасних проблем сім'ї

залежать від формування дієвості державної сімейної політики, розроблення і реалізації програм різного рівня – від національних до галузевих та регіональних, які визначають пріоритетне становище і повноцінний соціальний статус сім'ї в суспільстві, від оптимальної взаємодії сім'ї та держави [2,222].

Процес формування педагогічної культури продовжується протягом усієї виховної діяльності батьків. Про його завершення можна судити тільки умовно, орієнтуючись на повноту розв'язання поставлених завдань у кожному конкретному випадку. Умовами, які забезпечують успішність цього процесу (на фоні вищеназваних), є:

– формування у молодих батьків потреби в розвитку особистої педагогічної культури;

– застосування комплексу психолого-педагогічних знань для виховання дітей дошкільного віку, які б відповідали сучасним вимогам;

– набуття молодими батьками досвіду гуманних взаємин і поведінки, які вимагають розуміння дитячої психології та правильного вибору методів сімейного виховання дітей дошкільного віку.

Аналіз досліджень з проблеми дозволяє виділити два основних завдання діяльності батьків щодо підвищення педагогічної культури:

- 1) накопичення педагогічних знань, необхідних батькам для виховання дитини;
- 2) самовиховання або саморозвиток батьків, тобто зростання їх самосвідомості і визначення особистої шкали цінностей.

Отже, зростання вихованих можливостей батьків розпочинається з усвідомлення ними необхідності особистого внутрішнього зростання. Це постійний процес саморозвитку дорослих, який ґрунтується на свідомому їх прагненні до вдосконалення. Постійний характер процесу передбачає створення цілісної педагогічної системи як певної сукупності взаємопов'язаних засобів, методів і процесуальних моментів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого і прогнозованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями.

Виходячи з вищесказаного, в завдання сімейного виховання входять підготовка дітей до життя в існуючих соціальних умовах, засвоєння ними знань, умінь і навичок, що утворюють фундамент нормального формування і функціонування особистості. Виступаючи в якості суб'єкта виховання, кожна сім'я виконує цю функцію в залежності від соціального та соціально-психологічного стану, ідейно-моральної зрілості та педагогічної грамотності. Педагогічна культура батьків, її розвиток і вдосконалення, що відбивається в ефективному і гармонійному розвитку дитини, цілком залежить від самих батьків, від спрямованості їх бажань, стилів і способів взаємодії з дитиною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Культурологічний словник-довідник. — К.: ВД «Професіонал», 2006. — 328 с.
2. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. - 3-тє вид., стер. - К. : Академвидав, 2009. - 560 с. (Серія "Альма-матер").
3. Соціальна педагогіка: Підручник. 4-тє вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А.Й. Капської.— К.: Центр учбової літератури, 2009. — 488 с.
4. Сухомлинский В. А. Гармония трех начал / В. А. Сухомлинский // Журналист. — 1970. — № 8. — С. 31.
5. Сухомлинский В. А. Мудрость родительской любви / В. А. Сухомлинский // - М. : Мол. гвардия, 1988. - 304 с